

การเขียนบทความทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รศ. ดร. ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

1. บทนำ

มนุษย์มีความสามารถในการใช้สมองมากกว่าสัตว์ มนุษย์ได้สร้างภาษาขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารและใช้ในการถ่ายทอดประสบการณ์หรือความรู้ที่ตนมีอยู่ ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ของมนุษย์ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการคมนาคม (Information and Communication Technology) ในสมัยปัจจุบันได้มีส่วนสำคัญในการช่วยขยายพรมแดนแห่งความรู้ของมนุษย์ออกไปอย่างกว้างขวางและด้วยความรวดเร็ว ความรู้ที่มนุษย์ค้นหาด้วยวิธีวิทยาต่าง ๆ ได้ถูกเก็บรวบรวมเอาไว้ทั้งในรูปของเอกสารที่จับต้องได้ (Hard copies) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (Soft copies) จำนวนนับไม่ถ้วน

การเขียนบทความทางวิชาการยังคงเป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญของการสร้างและเผยแพร่ความรู้ในปัจจุบัน เมื่อเปรียบกับการเขียนตำรา เราจะพบว่า ตำราแต่ละเล่มอาจใช้เวลาหลายปีกว่าจะเขียนเสร็จและต้องใช้เวลาอีกเป็นปีกกว่าจะพิมพ์เผยแพร่ออกมาได้ จนกระทั่งมีเสียงกล่าวล้อเรียนกันว่ากว่าจะพิมพ์ตำราเสร็จก็ล่าสมัยทันที ซึ่งก็ไม่ใช่ถูกต้องนักทั้งนี้เพราะว่าตำราจะรวบรวมไว้ซึ่งกรอบแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับกันในสาขาวิชานั้น ๆ แต่บทความทางวิชาการอาจไม่ใช้เวลาในการเขียนนานเท่ากับตำรา บทความทางวิชาการอาจเป็น *บทความวิจัย* ที่ผู้เขียนเป็นผู้ทำวิจัยเองและนำเอาประเด็นหรือข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยนั้นมาเขียนสรุปและอภิปรายผลหลังจากนั้นจึงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ ในอนาคตบทความประเภทนี้จะมีมากขึ้นเพราะทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นเงื่อนไขว่าวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการระดับชาติหรือระดับนานาชาติ นอกจากนี้ *บทความทางวิชาการ* อาจเป็นบทความประเภทวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ปัญหาทางวิชาการและปัญหาทางปัญหาทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีบทความทางวิชาการประเภทอื่น ๆ อื่น ๆ อีก เช่น *บทความวิจารณ์* (Reviewed Article) ที่ผู้เขียนนำเอาหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งหรือหลายเล่มที่อยู่ในหัวข้อหลักเดียวกัน (Theme) มาเขียนวิจารณ์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการเขียนบทความทางวิชาการ

โดยทั่วไปแล้ว การเขียนบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้คือ:

- (1) *การเลือกชื่อเรื่อง* ชื่อเรื่องมีความสำคัญเพราะจะเป็นการสื่อหรือเชิญชวนให้ผู้อื่นสนใจมาอ่านบทความของเรา ชื่อของบทความไม่ควรสั้นหรือยาวเกินไป โดยทั่วไปแล้วเรา

จะใช้ ปัญหาทางวิชาการหรือปัญหาในทางปฏิบัติที่เราต้องการเขียนถึงเป็นชื่อเรื่อง เช่น “ปัญหาการเมืองไทยจากมุมมองทางด้านวัฒนธรรม” เป็นต้น การเลือกชื่อเรื่องดังกล่าวนี้จะช่วยกำหนดขอบเขต (Scope) ของปัญหาได้ว่าผู้เขียนจะเขียนถึงปัญหานี้จากแง่มุมใดและครอบคลุมถึงเนื้อหาอะไรบ้าง หลังจากการที่เลือกชื่อเรื่องที่เหมาะสมได้แล้ว

- (2) การอ่านและการทำบันทึกย่อ (Note) หลังจากที่คุณเขียนเลือกหัวข้อหรือชื่อเรื่องของบทความได้แล้ว ผู้เขียนต้องลงมือค้นคว้าหาเอกสารที่จะนำมาใช้ในการเขียนบทความนั้นและลงมืออ่านเอกสารเหล่านั้นทันที ผู้เขียนอาจใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือภายนอก (External criticism) ของเอกสารนั้นก่อน เช่นใครเป็นผู้เขียนเอกสารนั้น เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ เอกสารนั้นพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ใด หรือปรากฏอยู่ใน Website ใด เมื่อเริ่มลงมืออ่านเอกสารนั้นผู้เขียนอาจทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือภายใน (Internal criticism) โดยการพิจารณาว่า ผู้เขียนหรือผลิตเอกสารนั้นบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือให้ข้อมูลด้านเดียวหรือไม่ การตรวจสอบเช่นนี้กระทำได้ยากมาก บางครั้งต้องทำการตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เอกสารที่ไม่น่าเชื่อถือควรถูกคัดทิ้งไปเพราะเราต้องใช้เวลาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เอกสารใดที่ยังชี้ชัดเรื่องความน่าเชื่อถือภายในไม่ได้ให้อ่านไว้ก่อน หลังจากอ่านเสร็จแล้วต้องทำบันทึกย่อทันทีกระทำอย่างเป็นระบบเพื่อควมมีประสิทธิภาพในการเขียนบทความ

การค้นคว้าเอกสารหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่นำมาใช้เพื่อเขียนบทความนั้น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจสภาพปัญหา และการเขียนวิเคราะห์สภาพปัญหา ขั้นตอนนี้มีประโยชน์หลายอย่าง กล่าวคือ :

- (ก) ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาได้ลึกซึ้งขึ้น เช่น ใครเคยเขียนหรือวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้บ้าง เขาพบอะไรบ้าง
- (ข) เป็นการสำรวจและทบทวนกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่จะเอามาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา
- (3) การลงมือเขียนบทความ การอ่าน ค้นคว้า และทบทวนในขั้นตอนที่ 2 อาจนำไปสู่สภาวะความตึงเครียด (Stress) ผู้เขียนควรปลดปล่อยความตึงเครียดนี้ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การเขียนบทความนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนคือ
- (ก) การเขียนบทนำ การเขียนบทนำคือการเขียนคำอธิบายสภาพปัญหานั้นเอง ซึ่งอาจเริ่มต้นจาก การเขียนสิ่งแวดล้อมของปัญหา ความเป็นมาของปัญหา ความสำคัญของปัญหาและที่สำคัญที่สุดคือตัวปัญหา

- (ข) การเขียนเนื้อหา เป็นการนำเอาตัวสภาพปัญหา มาเขียนวิเคราะห์ โดยอาจพิจารณาว่า ปัญหานั้นประกอบด้วยปัญหาย่อย (Sub-problems) ก็ปัญหา ปัญหาย่อยเหล่านี้จะช่วยจำกัดขอบเขตของของการเขียนบทความ กล่าวคือหากพบว่า ปัญหาที่ต้องการเขียนสามารถแบ่งได้ออกเป็นปัญหาย่อยหลายปัญหา ผู้เขียนอาจเลือกเขียนสำหรับบางปัญหาย่อยที่สัมพันธ์กันจำนวนหนึ่งเท่านั้น ปัญหาย่อยแต่ละปัญหาย่อยต้องการการวิเคราะห์และคำตอบ หลังจากที่ได้คำตอบสำหรับปัญหาย่อยแล้ว ผู้เขียนสามารถนำเอาคำตอบย่อยเหล่านี้มารวมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบสำหรับปัญหาหลักของบทความทางวิชาการ หากเป็นไปได้ ผู้เขียนควรนำเอาคำตอบสำหรับปัญหาย่อยต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน หรือทำการสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาคำตอบหลักดังกล่าว
- (ค) การเขียนบทสรุป การเขียนสรุปเป็นการเขียนถึงปัญหา และคำตอบสำหรับปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ อะไรคือคำตอบในเชิงวิชาการหรือคำตอบเชิงทฤษฎี (Thesis statement) สำหรับปัญหาหลักของบทความวิชาการนั้น คำตอบเชิงทฤษฎี คือคำตอบที่มีลักษณะเป็นกฎที่มีความสามารถในการอธิบายกว้างกว่าเหตุการณ์หรือปัญหาที่ผู้เขียนทำการวิเคราะห์นั้น

3. สรุป

ข้อเตือนใจที่สำคัญ คืออย่าคัดลอกหรือขโมยข้อมูล ชื่อเขียน หรือความคิดของผู้อื่นมาโดยไม่มีการอ้างอิง การเขียนบทความวิชาการหรืองานวิจัยของเราเป็นการเขียนหรือศึกษาต่อยอดงานของผู้อื่นที่เคยเขียนหรือวิเคราะห์ปัญหานั้นมาก่อนเรา ดังนั้นเราต้องให้เกียรติบุคคลเหล่านั้นด้วยการอ้างอิงที่เหมาะสม มิฉะนั้น อาจถูกกล่าวหาว่าขโมยหรือลอกเลียนทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น (Plagiarism)